

Czy produkcja mleka się opłaca?

Małgorzata Stanisławczuk
m.stanislawczuk@podr.pl

Średnia wydajność krów mlecznych w Polsce w 2022 roku kształtowała się na poziomie 6 690 kg/szt. Najniższa była w Indiach (1 698 kg/szt.), a najwyższa w USA (10 590 kg/szt.).

W ubiegłym roku cena mleka w Polsce wzrosła i była o 47 proc. wyższa w stosunku do roku 2021. W grudniu cena skupu mleka według GUS wyniosła 2,75 zł za litr, osiągając rekordowy poziom. Ta sytuacja jednak nie mogła trwać wiecznie...

Rok 2023 będzie trudny

Początek roku to znaczące spadki cen mleka na rynku. Jeżeli niektórzy z rolników w grudniu otrzymywali prawie 3 zł/l, to w 2023 roku jest to stawka nieosiągalna. Wiele mleczarni znacząco obniżyło ceny skupu mleka, co odbiło się na opłacalności produkcji. Wyraźny spadek widać także w danych przedstawianych przez GUS, według których cena skupu mleka w styczniu wyniosła 245,53 zł za 1 hl i była o 10,9 proc. niższa w stosunku do poprzedniego miesiąca.

W styczniu ceny skupu mleka zaczęły spadać i wiele mleczarni obniżyło je o 30-40 groszy na litrze, a w niektórych przypadkach nawet o 60 groszy. Niestety, analitycy rynku nie mają dla rolników dobrych wiadomości. Latem cena za 1 litr może spaść nawet poniżej 2 zł. Do końca 2024 roku nie przewiduje się znaczącego wzrostu cen mleka.

Według danych GUS, rolnik w lutym w skupie otrzymał niewiele ponad 2,27 zł/l. Biorąc pod uwagę wysokie koszty produkcji, nie są to ceny satysfakcjonujące producentów. Wyprodukowanie 1 l mleka to koszt około 2 zł i teoretycznie każda nadwyżka uzyskana ze sprzedaży powyżej tej kwoty to zysk. Ale czy na pewno? Gdyby gospodarstwa nie miały ob-

Polacy coraz chętniej sięgają po produkty mleczne. Jemy więcej jogurtów, serów, a nawet masła. W 2020 roku wartość towarowej produkcji mleka w Polsce wyniosła 17 mld zł. Gdy wstępowaliśmy do Unii Europejskiej było to jedynie 7,9 mld zł. Udział towarowej produkcji mleka w wartości towarowej produkcji rolniczej utrzymuje się na poziomie 16–19%.

ciążen kredytowych mogłyby spokojnie funkcjonować. Ale jak utrzymać się na rynku i konkurować z innymi producentami oraz sprostać coraz większym wymaganiom odbiorców bez modernizacji gospodarstwa? Inwestycje w gospodarstwach prowadzących produkcję mleka dotyczą nie tylko maszyn i urządzeń do produkcji zwierzęcej, ale również sprawniej i wydajnej produkcji roślinnej, by zabezpieczyć pasze dla zwierząt. To wszystko sprawia, iż gospodarstwa mleczarskie są dość mocno zadłużone, gdyż ich inwestycje sięgają niejednokrotnie milionów zł.

Małe gospodarstwa i mleczarnie

Dla małych gospodarstw, które mają niewiele krów i niejednokrotnie brak możliwości powiększenia liczebności stada oraz nie są elastyczne cenowo, ten rok z pewnością będzie trudny. Do udanych nie zaliczą go również niewielkie mle-

czarnie, które nie będą w stanie płać więcej za mleko, by konkurować w tym zakresie z większymi podmiotami. Grozić to będzie zamykaniem małych zakładów przetwórczych. Członkowie takich spółdzielni otrzymują mniejsze ceny w skupie i mogą z czasem przenosić surowiec do firm i spółdzielni, które płacą lepiej.

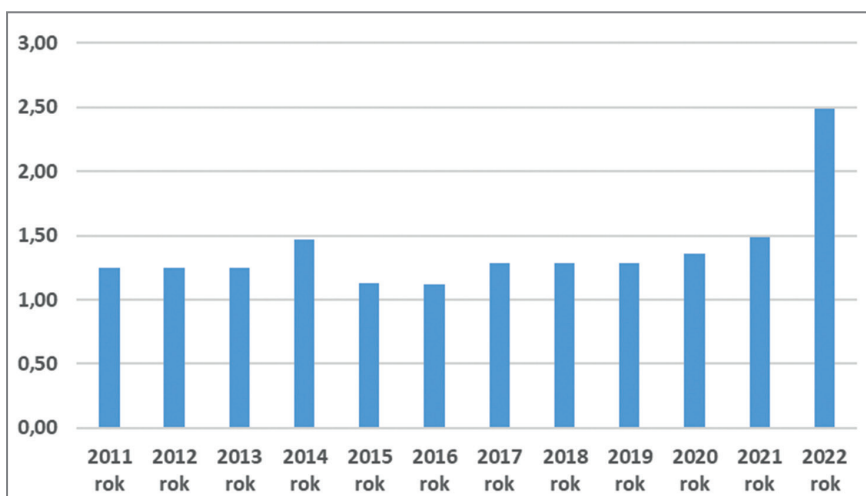
Mleko kosztujące w skupie około 2 zł to zahamowanie inwestycji w wielu gospodarstwach. Gospodarstwa mleczarskie już teraz są dość mocno zadłużone z powodu kredytów zaciąganych w poprzednich latach. Koszty gospodarstw mleczarskich to nie tylko kredyty. Zdrożały pasze (o 80% w stosunku do 2020 roku), nawozy, energia elektryczna i gaz. Wielu rolników rezygnuje z hodowli krów. Tylko w ciągu 2022 roku pogłowie krów mlecznych spadło o 12%.

Tabela 1 i wykres przedstawiają, jak kształtowały się ceny skupu mleka na przestrzeni lat 2011-2022.

Tabela 1.

Lata	Cena (zł/l)
2011	1,25
2012	1,25
2013	1,25
2014	1,47
2015	1,13
2016	1,12
2017	1,28
2018	1,28
2019	1,28
2020	1,36
2021	1,49
2022	2,49
Średnia cena z lat 2011-2022	1,39

Wykres. Ceny mleka w latach 2011-2022

Rynki światowe

Wzrosły koszty przetwarzania mleka, a jednocześnie spada jego cena na rynkach światowych. Dlatego m.in. spółdzielnie mleczarskie apelują o wprowadzenie interwencji na rynku mleka w Unii Europejskiej. Środowisko domaga się ustalenia realnych cen interwencyjnych: min. 15 zł/kg za odtłuszczone mleko w proszku oraz min. 25 zł/kg za masło w blokach. Prognozuje się, że w razie wprowadzenia interwencji wykupu przez

Unię Europejską po takich cenach uda się zachować ceny skupu mleka surowego na poziomie min. 2,10 zł/l.

Polski rynek mleka silnie reaguje na działania na rynkach zagranicznych, czyli m.in. mocnego spadku popytu na rynku chińskim, ale także na giełdzie w Nowej Zelandii. Na rynkach światowych spadły ceny masła czy odtłuszczonego mleka w proszku. Mleka coraz więcej produkują Stany Zjednoczone i kraje Europy Zachodniej. Przedłużające się susze i inne niekorzystne warunki atmosferyczne

sprawiają, że jego produkcja na półkuli południowej spada. W kwietniu na giełdzie nowozelandzkiej cena masła klarowanego spadła o 7,2%, mleka pełnego w proszku o 5,2%, a masła o 3,3%. Konsumenty w sklepach nie odczuli tego spadku cen.

Rośnie spożycie produktów mlecznych

Gdy Polska wstąpiła do Unii Europejskiej, w branży mleczarskiej nastąpiła prawdziwa rewolucja. Przedsiębiorcy musieli dostosować się do konkurencji na rynkach wspólnotowych. W tym samym czasie zmieniły się zachowania konsumentów w Polsce. Produkty mleczne zyskiwały coraz większą popularność, ale równocześnie musiały spełniać kolejne wymagania. Jemy coraz więcej serów, jogurtów, a nawet masła. Polacy docenili te produkty nie tylko za swoje walory smakowe, ale i zdrowotne. Statystyczny Polak w 2020 roku spożył 5,9 kg masła wobec 5,4 kg w 2019 roku i 4,4 kg w roku akcesji Polski do UE.

W momencie wejścia Polski do UE w naszym kraju było 330 tysięcy dostawców mleka. W tej chwili jest ich około 90 tysięcy. Zmalała też liczba krów z 2,6 mln do 2,1 mln. Warto jednak podkreślić, że wzrosła roczna produkcja mleka z 8,5 mld litrów do 12,5 mld.

Tabela. Produkcja przemysłowa produktów mlecznych w Polsce

Wyszczególnienie	2004	2008	2010	2014	2017	2018	2019	2020
Mleko w proszku odtłuszczone (tys. ton)	135	120	93	179	154	168	161	175
Masło (tys. ton)	177	182	174	180	212	222	237	255
Sery i twarogi (tys. ton)	582	699	731	800	889	928	945	960
Lody (mln litr)	195	213	232	247	259	284	248	224
Jogurty i napoje fermentowane (mln litr)	469	558	705	962	677	710	724	735
Serwatka (tys. ton)	835	1123	1120	1377	1795	1600	1720	1729

Źródła:

Rynek mleka – KOWR
MRiRW, IERiGŻ